

STUDII ȘI COMUNICĂRI DE ETNOGRAFIE — ISTORIE, (vol. II, Caransebeș, 1977)

Așteptat cu mult interes, cel de-al doilea volum de Studii și comunicări de etnografie-istorie editat de către Muzeul județean de etnografie și istorie locală Caransebeș, a confirmat întru totul așteptările specialiștilor, ca și ale publicului larg cititor.

Volumul, care înmănușează numeroase studii și comunicări semnate de cercetători ai muzeului caransebeșean, dar și de valoroși colaboratori externi, își aduce o contribuție însemnată la cunoașterea trecutului nostru istoric, a datinelor și obiceiurilor locuitorilor acestui colț de țară. Lucrările se impun prin echilibru și substanță, printr-o bogată documentație științifică, referindu-se la o perioadă vastă, care începe cu epoca străveche și sfârșește în epoca contemporană.

Volumul este structurat în două mari secțiuni: Etnografie și Arheologie — istorie.

Seria materialelor de etnografie este deschisă de lucrarea Silviei Iosipescu, *Așezările omenești din Depresiunea Almăj. Considerații etnografice*, în care sînt tratate probleme legate de repartiția și densitatea așezărilor omenești, clasificarea lor după poziția geografică, mărimea medie a satelor, caracterile morfologice ale așezărilor, profilul lor economic, etc. În următorul studiu, *Așezări permanente în Clisura Dunării*, semnat de Monica Budiș, se urmărește, pe baza dovezilor documentare (arheologice și istorice), tradițional — locale, funcționale și etnice, demonstrarea permanenței unora dintre așezările rurale din defileul Dunării.

Interesant ni se pare și studiul lui Liviu Groza, *Arhitectura caselor grănicerești* — case în mare parte dispărute — subliniindu-se faptul că arhitectura grănicerească are ca punct de plecare forma arhaică, care se integrează armonios în ansamblul elementelor noi impuse pe linie militară. În lucrarea sa despre *Ceramica populară din județul Caraș-Severin*, Maria Petrovsky face la început un scurt istoric al dezvoltării olăritului în județul nostru, al con-

dițiilor specifice existente, trecînd apoi la analizarea celor șase centre locale de olari, a procesului de fabricație și încheie cu problemele legate de forma și funcționalitatea ceramicii carăș-severinene. Elena Secoșan în studiul intitulat *Despre tipologia portului popular în județul Caraș-Severin*, subliniază valoarea documentară a costumului popular românesc, făcînd și o amplă prezentare a pieselor de port popular specifice diferitelor zone ale județului Caraș-Severin. Văii Bistrei, una dintre zonele de vechi și bogate tradiții populare, îi sînt dedicate două lucrări: una semnată de Letiția Lenghel — Brînzei, privitoare la *Ceremonialul nunții pe cursul superior al Bistrei*, și cealaltă referindu-se la *Rituri agricole și pastorale pe Valea Bistrei*, semnată de Maria Drăguț — Pavel Drăguț.

Un foarte documentat studiu despre *Evoluție și permanență în meșteșugul țesutului și arta decorării țesăturilor pe teritoriul județului Caraș-Severin* este al Nicoletei Gumă, în carea autoarea, pe baza descoperirilor arheologice de pe raza județului, demonstrează existența acestui meșteșug din cele mai vechi timpuri pînă în zilele noastre. Demn de remarcat ni se pare și materialul lui Vasile Ioniță, *Note lexicale (etnografie — toponimie)* în care autorul exprimă cîteva considerații cu privire la relația dintre „lucru” și „cuvînt”, reliefind importanța cunoașterii originii și evoluției sensurilor unui cuvînt, a răspîndirii și frecvenței lui, aceasta fiind în măsură să deslășească multe dintre laturile ascunse ale istoriei aceluia lucru pe care cuvîntul îl desemnează și despre care nu avem suficiente mărturii materiale sau documentare. Remarcăm de asemenea lucrările semnate de Dumitru Jompan, Germina Comănici, Ștefan Gămănescu, Nicolae Tăranu și Constantin Vid.

Studiul lui Gheorghe Lazarovici, *Sfîrșitul culturii Vinča — Turdaș în cîmpia Transilvaniei*, deschide cea de a doua parte a volumului, care cuprinde lucrările de arheologie — istorie. Cercetătorul clujean, pe baza săpăturilor întreprinse în ultimii ani în cimitirul neolitic și așezarea din aceeași epocă de la Iclod, emite cîteva ipoteze privind sfîrșitul culturii Turdaș, re-

lațiile sale cu alte grupe locale, precum și locul descoperirii de la Iclod în cadrul neoliticului transilvănean. Un foarte amplu și documentat material despre probleme și perspective ale cercetării primei epoci a fierului în județul Caraș-Severin, este semnat de Marian Gumă de la muzeul din Reșița. Autorul pune accentul cu precădere pe descoperirile din prima epocă a fierului de pe teritoriul județului nostru, făcând apel în acest scop atât la rezultatele cercetărilor sistematice cât și la descoperirile întâmplătoare sau la cercetările de suprafață, cunoscute până acum în Caraș-Severin. Bazându-se pe rezultatele cercetării tezaurilor dacice aflate în muzee din străinătate și din țară, Florin Medelet semnează studiul *Tipologia brățărilor spiralice dacice din argint*. Cercetătorul timișorean prezintă aspectele tehnice și tipologice legate de brățărilor spiralice din argint a căror terminații sînt ornamente cu palmete ștanțate și protome zoomorfe, unele dintre cele mai caracteristice obiecte de podoabă dacice. Articolul semnat de Maria și Richard Petrovsky (O construcție romană descoperită la Caransebeș), sintetizează rezultatele obținute în urma săpăturilor arheologice de la un edificiu roman descoperit la Caransebeș în 1975. Pe baza materialului găsit (ceramică, obiecte de fier, monede) autorii datează construcția în a doua jumătate a secolului al II-lea e.n., presupunind că ar fi vorba de o clădire cu rol comercial, de popas, un tip de „mansio”. Materialul semnat de Marius Moga și Doina Benea, prezintă unelte agricole romane descoperite la Tibiscum, unelte ce constituie un element indispensabil în atestarea continuității practicării agriculturii, ocupație principală a poporului român. Notabilă ni se pare și comunicarea lui Volker Wollmann, referitoare la preocupările și cercetările de epigrafie asupra Banatului roman, cercetări care au avut rezultate deosebit de fructuoase în lămurirea unor probleme legate de această perioadă.

Pippo Spano și lupta antiotomană în Banat în primele decenii ale secolului al XV-lea se intitulează studiul semnat de Ioan Hătegan, în care autorul tratează activitatea primului mare luptător antiotoman care s-a pus în fruntea

populației locale, un predecesor și mareștru desăvîrșit a lui Iancu de Hunedoara. Date interesante privind delimitarea administrativă și juridică a districtelor Sebeș și Caran, conține materialul semnat de Alexandru Horvath. Costin Feneșan semnează studiul intitulat *Ștefan Vaida, un adversar caransebeșean al principelui Gabriel Bethlen (1614)*, în care se referă la refuzul lui Ștefan Vaida, căpitan al Lipovei, de a preda cetatea în mâinile turcilor, încălcînd ordinele primite în acest sens din partea principelui Bethlen. Bazîndu-se pe cîteva documente turcești originale, Cristina Feneșan — Bulgaru ne propune un material în care surprinde momente din izbucnirea fâțișă a rezistenței contra dominației otomane în sangeacurile Lipova și Caransebeș în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

Studiul semnat de Vasile Zaberca tratează cîteva aspecte ale revoluției de la 1848 pe teritoriul regimentului nr. 13 din granița bănățeană, iar cel al lui Vasile Dudaș (*Contribuția Banatului de sud la sprijinirea războiului pentru independență 1877—1878*), reliefează faptul că locuitorii acestui ținut n-au privit pasiv lupta fraților din România ci au contribuit activ la victoria finală. Un documentat studiu despre posibilitățile de valorificare a patrimoniului turistic al așezărilor rurale din județul Caraș-Severin, aparține lui Martin Olaru. La rîndul său Viorel Popescu face o scurtă prezentare a expoziției de artă populară din comuna Constantin Daicoviciu iar Petru Bona și Liviu Groza prezintă expoziția comemorativă *Generalul Moise Groza — eroul de la Plevna — 1877*, expoziție ce a fost organizată de muzeul din Caransebeș. Mai semnalăm lucrările semnate de Marius Moga — Ortansa, Radu (*Contribuție la cunoașterea culturii Tisa I în lumina descoperirilor de la Hodoni, 1959—1960*), Tudor Soroceanu (*Insemnătatea stratigrafiei de la Pecica pentru epoca bronzului carpațo-danubian*), István Ferenczi (*Premisele naturale ale metalurgiei fierului în munții Orăștiei*) și Anton Schönherr — Ștefan Cădăriu (*Copii galvanice din dentacryl*) studiu cu care se încheie volumul.

Colaboratorii revistei, cercetători pasionați din Banat ca și din alte regiuni ale țării, au cu toții unul și același scop: de a contribui la elucidarea unor probleme majore legate de istoria meleagurilor bănățene, de a deschide căi noi pentru cunoașterea unor perioade sau aspecte inedite ale istoriei patriei.

Ne exprimăm în încheiere convingerea că și această nouă apariție editorială a muzeului din Caransebeș, își va găsi un loc bine meritat în rîndul publicațiilor de specialitate din țara noastră.

ION BUZAN

SEBASTIAN MORINTZ, *Contribuții arheologice la istoria tracilor timpurii, I (Epoca bronzului în spațiul carpato-balcanic)*, Editura Academiei R.S.R., Biblioteca de arheologie, XXXIV, București, 1978, 216 p., 110 fig. în text (inclusiv numeroase hărți) și un tabel cronologic.

După ce, în anul 1926, Vasile Pârvan realiza prima încercare de sinteză istorico-arheologică a Daciei preromane, prin publicarea monumentalei sale lucrări, *Getica, o protoistorie a Daciei*, deschizând astfel noi direcții de investigație nu numai pentru istoriografia românească, dar și pentru cea europeană, cercetarea arheologică din țara noastră a contribuit în mod substanțial la o mai bună cunoaștere a civilizațiilor străvechi din zona sud-estică a Europei. În acest context, o atenție deosebită a fost și continuă să fie acordată studiilor privitoare la geneza și evoluția etno-culturală a civilizației tracice, cu atât mai mult cu cât participarea vechiului substat traco-geto-dac la procesul fundamental de etnogeneza românească este deja bine documentată și îndeobște acceptată. Pe aceeași linie se înscrie, de altfel, și recenta apariție a primului volum dintr-o sinteză mai amplă destinată investigării istoriei triburilor tracice timpurii din spațiul carpato-balcanic.

Scopul declarat al acestei sinteze — rodul unei preocupări îndelungate din partea autorului — este acela de a surprinde „aspectele esențiale ale evo-

luției din bronzul mijlociu și pînă în hallstattul mijlociu (secolele XVII—VII î.e.n.) respectiv ale procesului constituirii grupului etnic, cultural și lingvistic trac” (p. 13). Cu alte cuvinte, este vorba de valorificarea din punct de vedere istoric a întregii documentații arheologice existente în stadiul actual al cercetărilor.

Primul volum al sintezei, pe care vom încerca să-l prezentăm în continuare, urmărește această evoluție pe parcursul perioadelor mijlocie și timpurii ale epocii bronzului, prezentînd totodată și acele aspecte care preced în mod direct manifestările specifice pentru începuturile primei epoci a fierului.

Prodigioasa activitate științifică și contribuțiile valoroase ale autorului — cunoscutul cercetător bucureștean dr. Sebastian Morintz — în cele mai diverse domenii ale istoriei vechi a României, constituie de la bun început o garanție solidă pentru valoarea concluziilor desprinse în urma analizei bogatului material arheologic prezentat în cadrul lucrării.

Departate de a susține ideea unei dezvoltări istorice izolate a comunităților omenesti din acest spațiu în epoca bronzului, modul de tratare adoptat de autor este axat pe urmărirea manifestărilor de cultură materială specifice unui număr de patru zone geografice distincte, în funcție de aspectele particulare și conexiunile existente între diferitele culturi ale acestei epoci. Mod de abordare cu atât mai adecvat cu cît se are în vedere faptul că aceeași cultură prezintă la un moment dat o evoluție caracteristică pentru o anumită zonă, ca mai apoi centrul de greutate al manifestărilor sale să se deplaseze într-o altă regiune. Pe baza acestei delimitări teritoriale — și de evoluție culturală în același timp — sînt structurate principalele capitole ale lucrării.

Pentru realizarea unei imagini cît mai complete asupra subiectului tratat se adaugă și un capitol referitor la activitatea metalurgică din perioada timpurie a epocii bronzului în spațiul carpato-balcanic.

În primul capitol sînt prezentate culturile din perioadele mijlocie și timpurie ale epocii bronzului în regiunile dunărene dintre vărsarea Tisei și vărsarea Oltului. Pe baza analizei materia-